

Waldemar Chrostowski

"Pochodzenie świata, człowieka, zła :
odpowiedź Biblii", Michał
Wojciechowski, Częstochowa 2005 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 75/4, 222-224

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

el w Argentynie (s. 296-321). *Eulogia (1P 1,3-12)* to tytuł artykułu, który napisał Petr M a r e ě k (1967), wykładowca na Wydziale Teologicznym Św. Cyryla i Metodego Uniwersytetu Palacký w czeskim Olomuńcu (s. 322-342). Dwa artykuły zajmują się Księgą Apokalipsy: Martin H a s i t s c h k a (1943), jezuita i kolega K. Stocka z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Innsbrucku, jest autorem tekstu poświęconego hymnom chwały w Ap 4-5 (s. 343-352), zaś Andreas H o e c k (1964), wykładowca w St. John Vianney Theological Seminary w Denver (USA), omawia symbolikę przymierza w Ap 21,1-22,25 (s. 353-373). Problemowy trzon księgi pamiątkowej zamyka (s. 374-388) tekst *Sprawa końcowego kształtu tekstu biblijnego we współczesnej dyskusji teologicznej*, który napisał Artur S a n e c k i (1965), wykładowca i prefekt studiów w Wyższym Seminarium Duchownym Księżąt Najświętszego Serca Jezusa. Na końcu mamy bibliografię publikacji jubilatą oraz zwięzłą prezentację autorów poszczególnych artykułów.

Każda księga pamiątkowa stanowi ważne wydarzenie, w którym przejawia się wdzięczność i chęć uhonorowania osoby znanej i cenionej za wkład do nauki i nauczania. Redaktorowi tomu, dobrze zapowiadającemu się młodemu katowickiemu bibliście, należą się słowa najwyższego uznania. Artykuły zostały zamieszczone według przejrzystego i w pełni usprawiedliwionego porządku (najpierw ST, potem NT, na końcu problematyka ogólna), wyrazistości dodaje żywa pagina z wyszczególnieniem autorów i tytułów artykułów (niestety, nie zawsze jest to reguła, i to nie tylko w polskim piśmiennictwie teologicznym). Przydałaby się jednak obszerniejsza i bardziej wyczerpująca biografia jubilatą, której wyraźnie brakuje. Teksty, co zrozumiałe, są na różnym poziomie, w większości bardzo dobrym i dobrym. Trudno o szczegółowe porównania i oceny, które w odniesieniu do okolicznościowej publikacji byłyby nawet trochę nie na miejscu. Wkład autorów polskich, członków Stowarzyszenia Biblistów Polskich, nie zostawia wątpliwości, że mamy do czynienia z osobami, które jeszcze nie raz zasłyną w pracy badawczej i dydaktycznej. Tym większa zatem okazja do wdzięczności wobec K. Stocka, który wydatnie wpłynął na ich rozwój intelektualny i duchowy.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Michał WOJCIECHOWSKI, *Pochodzenie świata, człowieka, zła. Odpowiedź Biblii*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2005, ss. 126.

Rzut oka na rozmiary bibliografii dotyczącej pierwszych jedenastu rozdziałów Księgi Rodzaju może sugerować, że na ich temat napisano wszystko, co możliwe. Dotyczy to nie tylko opracowań i monografii naukowych, lecz i publikacji o cha-

rakterze introdukcyjnym oraz popularyzujących wiedzę biblijną. Nic dziwnego, że każdy nowy tytuł rodzi podejrzenia, że autor zbiera i systematyzuje to, co napisali inni. Z podobnym nastawieniem może się spotykać niewielka książka Michała Wojciechowskiego, w latach 1987-2002 wykładowcy Akademii Teologii Katolickiej i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, a od 2002 r. profesora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Miło stwierdzić, że jest to wrażenie błędne, bo autorowi udało się przedstawić poruszaną problematykę na tyle kompetentnie i ciekawie, że jego książka stanowi ważny przyczynek do refleksji nad Rdz 1-11.

Prof. M. Wojciechowski jest znanym nowotestamentalistą, ale badania nad Starym Testamentem nie są dla niego nowością. Tematem pracy magisterskiej, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Stanisława Grzybka i przedstawionej w 1979 r. w ATK, były problemy literacko-teologiczne Rdz 6,1-4. Autor zajmował się także apokryfami z Biblii Greckiej, a ostatnio deuterokanoniczną Księgą Tobiasza, którą przetłumaczył na język polski i zaopatrzył w pożyteczny i odkrywczy komentarz. Wybrane zagadnienia starotestamentowe były też przedmiotem jego wykładów akademickich.

W studiach nad tzw. pradziejami biblijnymi obserwujemy w ostatnich dekadach znaczące przesunięcie akcentów i kierunków. Polega ono na odchodzeniu od preferowanych niegdyś metod diachronicznych na rzecz traktowania tego tekstu w kategoriach synchronii. Zwolennicy metod diachronicznych, silnie osadzeni w XIX-wiecznej krytyce historycznej Biblii, kładli nacisk na dociekania wokół genezy tekstu oraz zawartych w nim motywów i tradycji, analizy porównawczej z innymi świadectwami pozabiblijnymi, wielorakich aspektów kontekstu historycznego itd. Powstała przeobfita literatura, a z jej rozmiarami idzie w parze różnorodność prezentowanych stanowisk i hipotez. Dla odmiany podejście synchroniczne zajmuje się tekstem takim, jaki jest, jego budową i rozmaitymi elementami jego kompozycji, bez wchodzenia w szczegóły genezy i uwarunkowań. Prof. Wojciechowski, mając do wyboru dwie drogi, wybrał obie: zręcznie i umiejętnie połączył refleksję o profilu diachronicznym ze spojrzeniem synchronicznym i właśnie na tym polega główna zaleta jego książki. Zważywszy na jej popularnonaukowy profil, spełnia ona rolę dobrego przewodnika po najważniejszych meandrach naukowej refleksji nad Rdz 1-11.

W książce umieszczono nowy przekład polski pierwszych jedenastu rozdziałów Księgi Rodzaju, którego dokonał ks. prof. Julian Warzecha SAC w ramach przygotowywanego przez Edycję Świętego Pawła tłumaczenia całego Pisma Świętego. W kilku miejscach otrzymujemy interesujące propozycje translatorskie, w innych przekład jest bardzo dyskusyjny. Dobrze jednak, że mamy nad czym dyskutować. Książka została podzielona na dwanaście krótkich rozdziałów, po-

przedzonych przedmową i dwoma równie krótkimi rozdziałami wprowadzającymi. Pierwszy porusza kwestię mitycznego charakteru tworzywa Rdz 1-11, natomiast drugi okoliczności powstania tej części Biblii. Pointa pierwszego brzmi: „Mitologia rzeczywiście inspirowała Księgę Rodzaju, ale raczej na płaszczyźnie formy niż treści (...) opowiadanie biblijne nie powinno być nazywane po prostu mitycznym, gdyż co do treści jest teologiczne (mówi o Bogu) i antropologiczne (mówi o człowieku), zaś co do formy stanowi narrację symboliczną, choć inspirowaną przez mity” (s. 12). Pod koniec drugiego czytamy, że powstanie tych fragmentów Księgi Rodzaju „datować należy na VI wiek przed Chrystusem lub nieco wcześniej” (s. 16). Dopowiedzenie „nieco wcześniej” ma na uwadze VII w. przed Chr., z czego wniosek, że prof. Wojciechowski poważnie traktuje przedstawioną przeze mnie hipotezę istnienia w Mezopotamii silnej i twórczej asyryjskiej diaspory Izraelitów. Wynika to również ze wspomnianego wyżej jego komentarza do Księgi Tobiasza.

Układ książki odzwierciedla treść Rdz 1-11: powstanie świata i człowieka (1,1-2,4a), drugi opis stworzenia świata i ludzi (2,4b-25), grzech i jego przyczyny (3,1-6), pierwsze skutki grzechu (3,7-24), grzeszni i sprawiedliwi po Adamie (4,1-26), długowieczni patriarchowie (5,1-32), synowie boscy (6,1-8), potop (6,9-8,19), Noe po potopie: nowy początek (8,20-9,29), ludzkość jako rodzina (10,1-32), wieża Babel (11,1-9), rodowód Abrahama (11,10-32). Prawie połowa rozważań została poświęcona trzem pierwszym rozdziałom Księgi Rodzaju, co uwytknęło ich znaczenie, a także okazywane im zainteresowanie dawniejszych i obecnych komentatorów. Ponieważ punkt wyjścia jest egzystencjalny (książka ma przybliżyć odpowiedzi na żywotne pytania odnośnie do pochodzenia świata, człowieka i zła), autor skupia się na pokazaniu odpowiedzi, jakich udziela Biblia. Nie porusza wszystkich aspektów żmudnych dociekań nad Rdz 1-11, a nawet ich nie anonsuje, nie podaje także naukowej i popularnej literatury przedmiotu. Odciąża to jego książkę, nadając jej pewną lekkość, ale zakłada samodzielny wysiłek tych czytelników, którzy chcieliby poszerzyć lub pogłębić rozeznanie na temat niektórych problemów czy wątków myślowych. Ogólnie jednak profil czyni zadość kierunkom działalności wydawniczej Edycji Świętego Pawła, stawionej przede wszystkim na popularyzację Biblii i wiedzy biblijnej.

Książka wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniom na poziomie gimnazjalnym i licealnym, ale – jak to bywa w takich przypadkach – na pewno spełni pożyteczną rolę w innych okolicznościach i środowiskach. Trzeba szczególnie podkreślić jej przydatność pastoralną, w katechezie i głoszeniu słowa Bożego. Natomiast bibliści mogą na jej przykładzie zobaczyć, jak powinna wyglądać dobrze pojęta popularyzacja współczesnej wiedzy biblijnej.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa